

УДК 338.2

О. В. Зибарева,
к. е. н., доцент, докторант Інституту регіональних досліджень НАН України, м. Львів

ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ХВОРОБ ЯК НАСЛІДОК АКУЛЬТУРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

О. V. Zybareva,
Ph.D., associate professor, The Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine, Lviv

THE PREVALENCE OF SOCIAL DISEASES AS A RESULT OF ACCULTURATION OF UKRAINIAN SOCIETY

У статті проаналізовано вплив акультурації на поширення соціальних хвороб в Україні. Окреслено сучасні проблеми поширення епідемії соціальних хвороб. Доведено неефективність державного регулювання як єдиного засобу зниження захворюваності на соціальні хвороби в Україні. Охарактеризовано суть процесів акультурації в Україні та інших державах та їх вплив на активізацію соціальних проблем. Запропоновано шляхи оптимізації механізмів зниження захворюваності на соціальні хвороби в Україні.

The influence of acculturation on distribution of social diseases in Ukraine is analyzed in the article. Modern problems of distribution of epidemics of social diseases are outlined. Inefficiency of government control as only way of decline of morbidity on social diseases in Ukraine is proven. Essence of processes of acculturation in Ukraine and other states and their influence on activation of social problems are described. Ways of optimization of mechanisms of decline of morbidity on social diseases in Ukraine are offered.

Ключові слова: акультурація, соціальні хвороби, регулювання, соціальний механізм, епідемія.

Keywords: acculturation, social illnesses, regulation, social mechanism, epidemic.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку українського суспільства однією з важливих проблем, які потребують невідкладного вирішення є поширення групи захворювань людини, пов'язане із дією соціальних факторів. Хоча такі соціальні хвороби характерні також і для інших макрорегіонів та держав, однак саме в Україні їх поширення набуло масштабів епідемії. Ще на початок 90-х років 20-го століття проблема захворюваності на туберкульоз вважалася вирішеною в Україні. Проте вже з 1995 року в Україні було оголошено епідемію туберкульозу. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) щорічно в Україні діагностується приблизно 40 тисяч випадків туберкульозу і 7,5 тисяч пацієнтів на рік помирають від нього (у 2011 році Україна посіла 8 місце в світі за кількістю випадків мультирезистентного до ліків туберкульозу, та 2 місце серед країн Європи за рівнем захворюваності на туберкульоз, позаду тільки Росія) [1]. Щороку Світовий економічний форум у Давосі публікує індекс конкурентоспроможності національних економік світу, який розраховується на базі різних показників, в тому числі за групою показників «Охорона здоров'я та початкова освіта». До цієї групи входять також показники середньострокового впливу туберкульозу на бізнес, за якими Україна посіла 113 місце у 2011 році зі 139 країн світу [2], що досліджувались, у 2012 році – 65 місце серед 144 країн [3]. За кількістю випадків туберкульозу Україна у 2011 році посіла 87 місце у світі [2], у 2012 році – 92 місце [3]. Поряд із поширенням туберкульозу в Україні продовжують також зростати масштаби епідемії ВІЛ/СНІДу. Ще у 1995 р., за оцінкою ВООЗ, Україна належала до благополучних країн з низьким рівнем поширення ВІЛ/СНІДу, а у нинішній період вона потерпає від епідемії, яка є однією з наймасштабніших у Європейському регіоні. Згідно з дослідженнями Світового економічного форуму за темпами розповсюдження ВІЛ/СНІДу у 2011 році Україна посіла 114 місце у світі, за середньостроковою залежністю бізнесу від ВІЛ/СНІДу – 96 місце [2]. У 2012 році відповідно 109 та 42 місця у рейтингу 144 країн світу [3]. Значними є також масштаби соціальних хвороб, що перейшли в розряд «традиційних» для українського суспільства, зокрема, алкоголізму (п'яте місце в світі серед найбільш питущих країн [4]), венеричних хвороб і наркоманії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз шляхів розповсюдження, негативних наслідків для суспільного здоров'я та інших аспектів поширення соціальних хвороб уже давно перебувають у центрі уваги вітчизняних науковців. Зокрема, цьому напрямку досліджень присвячені праці таких науковців як Семігіна Т.В. [5-8], Вовкогон О.Ю. [8], які розглядають питання поширення соціальних хвороб у взаємозв'язку з глобалізаційними тенденціями розвитку суспільства, Фещенко Ю.І. [9-10], який головну увагу приділяє медико-соціальним аспектам цього явища. Шевчук Л.Т. робить наголос на регіональному аспекті зазначеної проблеми [11-12], Левчук Н.М. [13] аналізує можливості протидії поширенню соціальних патологій в Україні, та визначає основні напрями політики щодо запобігання асоціальним явищам і зменшення шкоди від них, Хожило І.І. [14] аспекти державного регулювання проблем щодо розповсюдження соціально небезпечних хвороб в Україні.

У той же час вивчення причин, що зумовлюють активне поширення соціальних хвороб саме в українському суспільстві, залишаються малодослідженою сферою наукових пошуків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Особливої уваги, на наш погляд, потребують соціальні фактори поширення названої групи захворювань. З огляду на це, саме аналіз впливу акультурації як одного із ключових факторів поширення соціальних хвороб в Україні є метою нашого дослідження. Завданнями статті є визначення сучасних проблем поширення епідемії соціальних хвороб та шляхів оптимізації механізмів зниження захворюваності на соціальні хвороби в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акультурацію розглядають як процес взаємовпливу культур сприйняття одним народом чи частково культури іншого народу, як правило, більш розвинутого; необхідний елемент міжкультурної взаємодії. Термін «аккультурація» ввійшов у науковий обіг у США у 1930-рр. у зв'язку з вивченням культури американських індіанців [12, с. 136].

Як зазначає В. Аксьонова, у теперішній час термін «аккультурація» використовується для визначення процесу і результату взаємного впливу різних культур, при якому всі чи частина представників однієї культури переймають норми, цінності і традиції іншої. У процесі акультурації кожна людина одночасно покликана вирішувати дві проблеми – збереження своєї культурної ідентичності і включення в чужу етносоціальну культуру [15].

Безумовно, в наш час акультурація суттєво активізувалася в результаті інтенсифікації міграції. Зазначимо, що цей процес ґрунтовно досліджувався Л.Т.Шевчук, яка ввела поняття міграційної акультурації, під якою пропонує розуміти «засвоєння цінностей чужої культури в результаті культурних контактів українських мігрантів з жителями інших країн в результаті під'їзду за кордон з найрізноманітнішими цілями, але, насамперед, в результаті довготривалих поїздок з метою участі у трудовій діяльності господарських комплексів інших країн» [12, с. 137].

У науковому дискурсі живаються також терміни декольтурація та інкультурація. Декольтурація – це втрата основної (сутнісної) частини рідної (вітчизняної) культури. Інкультурація – процес опанування (вивчення) культури певною спільнотою чи суспільством [16, с. 120]. Однак, на наш погляд, вони стосуються різних складових процесу акультурації і у контексті аналізу соціальних факторів поширення соціальних хвороб їх не варто розглядати окремо.

Відповідно до загальноприйнятих підходів, соціальні хвороби розглядаються як захворювання людини, виникнення і розповсюдження яких пов'язане переважно з несприятливими соціально-економічними умовами проживання населення. До таких захворювань відносять ВІЛ (СНІД), туберкульоз, венеричні хвороби, наркоманію, алкоголізм та ін. Існує також термін «соціально небезпечні хвороби» [8; 14 та ін.], який, на наш погляд, є не надто вдалим, оскільки не розкриває повної суті явища. А вже поширення досліджуваної групи захворювань не лише становить суспільну небезпеку, але й активізується під впливом девіантних проявів соціалізації різних суспільних груп.

Прийнято вважати, що боротьба із поширенням соціальних хвороб є пріоритетом держави. Справді, відповідно до норм, закріплених у Конституції України, основною функцією держави у галузі охорони здоров'я громадян є забезпечення комплексу заходів щодо збереження, покращення якості здоров'я та запобігання масовим, насамперед інфекційним, захворюванням, які у разі набуття некерованого перебігу призводять до значних втрат трудового потенціалу нації через інвалідність та смертність населення [17].

Відповідно до Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» [18], державна політика у цій сфері реалізується шляхом:

- розроблення, фінансового та матеріального забезпечення реалізації загальнодержавних та інших програм, що передбачають здійснення заходів з профілактики поширення ВІЛ-інфекції;
- інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо принципів здорового та морального способу життя, духовних цінностей і відповідальної поведінки у сфері сексуальних стосунків;
- розроблення навчальних, просвітницьких та виховних програм з цих питань для середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів;
- здійснення спеціальної підготовки медичного персоналу;
- проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, розвиток міжнародного співробітництва у цій сфері [18].

Водночас, реально в Україні відповідності між задекларованими нормами законів та реальним станом речей у галузі небезпечних інфекційних хвороб поки що досягти не вдалося, а навпаки спостерігається активізація епідемії [10, с. 20]. Особливо актуальною проблемою є швидке поширення епідемії ВІЛ (СНІД) поряд із збільшенням частки статевого шляху передачі вірусу у загальній структурі та поступовим «помолодшанням» хвороби.

Фахівцями досліджено, що визначальну роль у формуванні системи здоров'я людини відіграє її спосіб життя. Структурно поняття способу життя можна розглядати як сукупність чотирьох складових:

- рівень життя (рівень забезпечення матеріальними ресурсами у розрахунок на одну людину);
- якість життя (вимірювані параметри, що характеризують ступінь життєзабезпечення відповідно до рівня матеріального ресурсу окремої людини);
- стиль життя (психологічні, індивідуальні особливості поведінки);
- устрій життя (етнонаціональні, соціокультурні, побутові звичаї та ін.) [14].

Серед зазначених складових дві останні прямо пов'язані із процесами акультурації. Як стиль, так і устрій життя, важко піддаються впливу з боку заходів державного регулювання у соціальній сфері, адже характеризуються надзвичайно складними механізмами функціонування і суттєвими регіональними, релігійними та етнонаціональними відмінностями. Саме тому, на наш погляд, неефективною виявилася державна політика щодо запобігання поширенню соціальних хвороб в Україні.

Тепер стало очевидним, що вирішення соціальних проблем шляхом підвищення рівня життя незаможних груп населення, законодавчих заборон та обмежень є хибним шляхом. Адже і у державах світу, що характеризуються високим рівнем життя населення, окремі соціальні хвороби також поширені, хоча і в менших масштабах, ніж в Україні (табл. 1).

Таблиця 1.
Рівень життя і захворюваність на соціальні хвороби в країнах Європи та в Україні

Країна	Індекс людського розвитку (2012 р.)*	ВВП на душу населення, дол. США (2012 р.)*	Захворюваність на туберкульоз, випадків на 100 тис. населення (2011 р.)**	Кількість людей, що живуть з ВІЛ/СНІД на 10 тис. населення (2011 р.)***
Норвегія	1	48688	...	0,45
Німеччина	5	35431	3,5	7,3
Швеція	7	36143	0,5	0,91
Франція	20	30277	...	16,0
Італія	25	26158	1,7	15,0
Польща	39	17776	7,9	3,5
Білорусь	50	13385	4,6	2,0
Росія	56	14461	112,9	73,0
Україна	78	6428	34,2	23,0
Молдова	113	3319	4,2	1,5

*Джерело: Складено за * [19, с. 143-147], ** [20, с. 83-93], *** [21].*

Аналізуючи передумови та сучасний стан соціально-культурного розвитку низки розвинених країн Європи (Франція, Німеччина, Італія, Швеція) та пострадянських держав (Україна, Росія, Молдова), стає зрозуміло, що основні соціальні проблеми виникають завжди у контексті зіткнення різних культур і цивілізацій. Однак, найбільш вираженими соціальні негаризди є у суспільствах (суспільних групах), де здійснюється змішування різних культур і їх взаємне поглинання. Відповідно, поряд із міжкультурними конфліктами, спостерігається також «розмивання» традиційних цінностей і насадження нових стереотипів, найбільш небезпечними серед яких є країні форми всездозволеності, толерантності та індивідуалізму.

Основною відмінністю процесів акультурації у розвинених країнах і в Україні є те, що, для прикладу, у більшості країн Євросоюзу, акультурація має локальний характер і стосується окремих соціальних груп, насамперед, емігрантів, а у нашій державі це явище поширене на усіх рівнях суспільного життя. У той же час, у розвинених країнах акультурація здійснюється, переважно, шляхом поглинання інших культур, то в Україні, навпаки, спостерігаються агресивні форми декольтурації місцевого населення під впливом принесених ззовні культур.

Саме під впливом агресивної декольтурації соціально небезпечні хвороби, що спочатку сформувались серед представників окремих груп ризикової соціальної поведінки, за короткий проміжок часу почали швидкими темпами поширюватись серед широких верств населення [14]. Зокрема, за даними дослідження, проведеного у 2011 році Н. М. Левчук, Україна перебуває у концентрованій стадії епідемії ВІЛ/СНІДу, яка відзначається високим рівнем поширення ВІЛ серед груп підвищеного ризику (споживачів ін'єкційних наркотиків, жінок секс-бізнесу, чоловіків, які мають секс з чоловіками), що становить 5% і більше, та поширенням ВІЛ серед вагітних жінок на рівні нижче 1% [13]. Автор робить цілком обґрунтований висновок, що хоча епідемія ВІЛ/СНІДу в Україні продовжує концентруватися у групах ризику, реальною є небезпека виходу ВІЛ/СНІДу за межі цих груп і поширення за «сприятливих» умов на соціально благополучні верстви населення.

Справді, профілактика суспільно-негативних явищ є завданням не лише держави, а й сім'ї. Причому, як зазначає Т. Семигіна, профілактична робота має розпочинатися не в підлітковому віці, якому притаманні прояви бунтарства та заперечення цінностей, а у ранньому дитинстві. Актуальності набуває робота з батьками, спонукання їх обговорювати із дітьми ризики для здоров'я, контролювати проведення вільного часу, створювати довірливу атмосферу в сім'ї, дотримуватися сімейних цінностей усіма її членами. Такий підхід має бути забезпечений належною навчальною, методичною літературою для батьків та активною роботою консультаційних центрів [8].

Отже, інформаційно-освітня політика щодо запобігання поширенню соціальних хвороб, зокрема, серед молоді, має бути спрямована, насамперед, не на інформування про можливі шляхи зараження та їх уникнення (адже, таким чином, ведеться прихована реклама асоціального способу життя), а на формування здорової суспільної свідомості шляхом пропаганди активного дозвілля, творчості, традиційних сімейних цінностей. Очевидно, що без вирішення актуальних соціальних проблем зупинення поширення соціальних хвороб є неможливим, а отже, усі освітньо-інформативні заходи в таких умовах будуть малоефективними.

Проблематика поширення соціальних хвороб повинна перебувати в центрі уваги яка державних інституцій так і громадських організацій. Загалом, залучення до вирішення низки проблем пов'язаних із впливом акультурації та зміни способу життя на поширення соціальних хвороб потребує розробки і впровадження двох основних механізмів – адміністративно-правового та соціального. На наш погляд, саме соціальний механізм є пріоритетним і найбільш ефективним щодо вирішення наявних проблем у сфері суспільного здоров'я.

Єдиним зауваженням, яке необхідно реалізувати у процесі оптимізації наявних концепцій зниження захворюваності на соціальні хвороби є модифікація розуміння сутності категорії «здоровий спосіб життя» у напрямку до соціального здоров'я. Водночас в обґрунтуванні заходів щодо боротьби з поширенням соціальних хвороб необхідно акцентувати не тільки на інформуванні населення щодо ВІЛ (СНІД), туберкульозу та ін., але й на протидії небезпечним соціальним явищам та процесам, які власне і є рушійною силою поширення відповідних захворювань.

Висновки з проведеного дослідження. Тенденції поширення соціальних хвороб є загрозливими в контексті процесів відтворення як населення загалом, так і трудових ресурсів, зокрема, на фоні старіння нації, значних обсягів зовнішньої міграції працездатного населення, що в подальшому загострить як негативні тенденції у динаміці демографічних процесів, так і наслідки, що з ними пов'язані (зменшення чисельності та деградація працездатного населення, маргіналізація суспільства, соціальне відторгнення, соціальне сирітство, збільшення навантаження на систему охорони здоров'я та пенсійного забезпечення, втрата інтелектуального потенціалу тощо). Все це вимагає як розробки на всіх рівнях управління комплексу заходів щодо запобігання та розповсюдження соціально небезпечних хвороб в українському суспільстві, так і подальших наукових розвідок в цьому напрямку.

Література.

1. Всесвітній день проти туберкульозу: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrainian.ukraine.usembassy.gov/world-tuberculosis-day.html>
2. Global Competitiveness Report 2011 // World economic forum [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2011.pdf
3. Global Competitiveness Report 2012 // World economic forum [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ung.in.ua/upload/user_files/INDEX/Ukraine.pdf
4. А. П. Олейник Страны мира в цифрах/2011 / А. П. Олейник. – 62 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.alleng.ru/d/geog/geo030.htm>.
5. Семигіна Т.В. Політико-правові засади протидії соціально небезпечним хворобам [Електронний ресурс] / Т.В. Семигіна // Гілея: Науковий вісник: Збірник наукових праць. – К., 2010. – Випуск 36. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2010_36/Gileya36/P19_doc.pdf
6. Семигіна Т.В. Глобальні ініціативи і трансформація української політики протидії епідемії ВІЛ/СНІДу [Електронний ресурс] / Т.В. Семигіна // Гілея: Науковий вісник: Збірник наукових праць. – К., 2010. – Випуск 40. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2010_40/Gileya40/P10_doc.pdf
7. Семигіна Т.В. Вплив глобалізації цих процесів на охорону громадського здоров'я [Електронний ресурс] / Т.В. Семигіна // Гілея: Науковий вісник: Збірник наукових праць. – К., 2011. – Випуск 54. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2010_36/Gileya36/P19_doc.pdf
8. Семигіна Т. В. Поширення соціально небезпечних хвороб та їх профілактика / Семигіна Т. В., Вовкогон О. Ю. // Протидія соціально небезпечним хворобам: вивчення українського досвіду / [за ред. Семигіної Т. В.] ; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія", Школа охорони здоров'я, Центр досліджень здоров'я та соціальної політики. - К.: Унів. вид-во "Пulsari", 2010. - С. 7-38.
9. Фещенко Ю. І. Туберкульоз: організація діагностики, лікування, профілактики та контролю за смертністю / Ю.І. Фещенко, В.М. Мельник, Л.В. Турченко, С.В.Лірник. - К.: Здоров'я, 2010. - 448с.
10. Фещенко Ю.І. Туберкульоз в Україні як медико-соціальна і політична проблема // Журн. АМН України. - 2005. - Т. 11. - № 1. - С. 17-23.
11. Шевчук Л.Т. Медико-соціальні аспекти використання трудового потенціалу: регіональний аналіз і прогноз / Л.Т. Шевчук. – Львів, 2003. – 489.
12. Шевчук Л.Т. Роль міграційної акультурації у синкретизації сучасної української сім'ї / Л.Т. Шевчук // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць: Спец. випуск: Матеріали Міжнародн. науково-практ. конф. «Демократичний розвиток України та пріоритетні завдання демографічної політики». – Т.2: Демографічні аспекти регулювання та відтворення трудового потенціалу. – К.: КНЕУ, 2006. – С.135-143.
13. Левчук Н. М. Асоціальні явища в Україні у демографічному вимірі: монографія / відпов. ред. д.е.н., проф. В. С. Стещенко / Н. М. Левчук. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2011. – 492 с.
14. Хожило І. І. Виклики соціально небезпечних хвороб як сфера державно-управлінської діяльності [Електронний ресурс] / І. І. Хожило // Державне управління: теорія і практика. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/12-XOJLO.pdf>
15. Аксьонова В.І. Культурна дифузія і акультурація в контексті розвитку комунікативної парадигми глобалізації та інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / В.І. Аксьонова // Збірник наукових праць Гілея: науковий вісник. – 2012. – Вип. 56. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_56/Gileya56/F1_doc.pdf
16. Соціологія / За редакцією С. О. Макеєва. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1999. – 344 с.
17. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
18. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ». – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1972-12>.
19. Human Development Report 2013. The Rise of the South Human progress in a Diverse World. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hdr.undp.org/en/media/HDR2013_EN_Statistics.pdf, с. 143-147.
20. World health statistics 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/EN_WHS2013_Part3.pdf.
21. Country reports on HIV estimates. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unaids.org/ru/regionscountries/countries/>

References.

1. The official site of Embassy of the USA (2012), "World Tuberculosis Day", available at: <http://ukrainian.ukraine.usembassy.gov/world-tuberculosis-day.html> (Accessed 26 March, 2012).
2. The official site of World economic forum (2011), "Global Competitiveness Report 2011", available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2011.pdf (Accessed 24 March 2012).
3. The official site of World economic forum (2012), "Global Competitiveness Report 2012", available at: http://ung.in.ua/upload/user_files/INDEX/Ukraine.pdf (Accessed 12 June 2013).
4. Olejnik, A.P. (2011), "Countries of the world in figures – 2011", available at: <http://www.alleng.ru/d/geog/geo030.htm> (Accessed 12 September 2013).
5. Semyhina, T.V. (2010), "Political and legal grounds for combating socially dangerous diseases", *Hileia: Naukovyy visnyk: Zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 36, available at: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2010_36/Gileya36/P19_doc.pdf (Accessed 10 August 2013).
6. Semyhina, T.V. (2010), "Global initiatives and transformation of the Ukrainian policy to combat HIV/AIDS", *Hileia: Naukovyy visnyk: Zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 40, available at: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2010_40/Gileya40/P10_doc.pdf (Accessed 10 August 2013).
7. Semyhina, T.V. (2011), "The impact of the globalization processes on the public health", *Hileia: Naukovyy visnyk: Zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 54, available at: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2011_54/Gileya54/P19_doc.pdf (Accessed 10 August 2013).
8. Semyhina, T.V. and Vovkohon, O.Yu. (2010), "The prevalence of socially dangerous socially dangerous diseases in Ukraine and their preventions", *Protydiia sotsial'no nebezpechnym khvorobam: vnyshennia ukrains'koho dosvidu, Pul'sary*, Kyiv, Ukraine.
9. Feschenko, Yu. I., Melnyk, V.M., Turchenko L.V. and Lirnyk S.V. (2010), "Tuberculosis: the organization of diagnosis, treatment, prevention and control of mortality", *Zdorov'ia, Kyiv, Ukraine*.
10. Feschenko, Yu. I. (2005), "Tuberculosis in Ukraine as medical and social and political problem", *Zhurnal Akademii medychnykh nauk Ukrainy*, vol. 1, pp. 17-23.
11. Shevchuk, L.T. (2003), "The medical and social aspects of labor potential: regional analysis and forecast", *Lviv, Ukraine*.
12. Shevchuk, L.T. (2006), "The role of migration acculturation in the syncrization of modern Ukrainian family", *Formuvannya rynkovoi ekonomiky: Zb. nauk. prats'*, [The market economy formation. The scientific papers collection], Materialy Mizhnarodn. nauково-prakt. konf. "Demokratychny rozvytok Ukrainy ta priorytetni zavdannia demografichnoi polityky" [Proceedings of the International Scientific Conference "The democratic development of Ukraine and priorities of population policy"], Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine, pp. 135-143.
13. Levchuk, N. M. (2011), *Asotsial'ni iavyscha v Ukraini u demografichnomu vymiri* [Demographic dimensions of deviant behaviors in Ukraine], Institute of Demography and Social Studies of National Academy of Sciences, Kyiv, Ukraine.
14. Khozhylo, I. I. (2006), "Socially dangerous diseases challenges as the public-administrative activity", *Derzhavne upravlinnia: teoriia i praktyka*, vol. 1, available at:

<http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/12-XOJLO.pdf> (Accessed 10 March 2013).

15. Aks'onova, V.I. (2012), "Cultural diffusion and acculturation in the context of development of communicative paradigm of globalization informative society", *Hileia: Naukovyj visnyk: Zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 56, available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_56/Gileya56/F1_doc.pdf (Accessed 27 August 2013).

16. Makeev, S.O. (1999), *Sotsiologhiia* [Sociology], *Ukrains'ka entsyklopediia im. M. P. Bazhana*, Kyiv, Ukraine.

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Constitution of Ukraine adopted at the Fifth Session of the Verkhovna Rada of Ukraine Jun 28. 1996", Presa Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On combating the prevalence of diseases caused by the human immunodeficiency virus (HIV) and Legal and Social Protection of People Living with HIV", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1972-12> (Accessed 29 August 2013).

19. The official site of United Nations Development Programme (UNDP) (2013), "Human Development Report 2013. The Rise of the South Human progress in a Diverse World", available at: http://hdr.undp.org/en/media/HDR2013_EN_Statistics.pdf (Accessed 10 September 2013).

20. The official site of World Health Organization (2013), "World health statistics 2013", available at: http://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/EN_WHS2013_Part3.pdf (Accessed 10 September 2013).

21. The official site of The Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (2011), "Country reports on HIV estimates", available at: <http://www.unaids.org/ru/regionscountries/countries> (Accessed 10 September 2013).

Стаття надійшла до редакції 17.09.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"